

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. ΓΕΝΙΚΑ

ΔΙΔΑΣΚΩΝ: ΚΩΝ/ΝΟΣ Ν. ΚΟΥΚΟΥΖΕΛΗΣ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΦΚΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΟ		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΦΣ 3.1	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ελληνικά	Ειδικά θέματα φιλοσοφίας του δικαίου: Πολιτική ανυπακοή	
	Αγγλικά	Special Topics in Philosophy of Law: Civil Disobedience	
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>		ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ
		3	10
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο 4.</i>			
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>Παράδοση, Σεμινάριο, Άσκηση</i>	ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ		
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>Υποβάθρου, Γενικών Γνώσεων, Επιστημονικής Περιοχής, Ανάπτυξης Δεξιοτήτων</i>	Επιστημονικής περιοχής, ανάπτυξης δεξιοτήτων		
ΜΑΘΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ	ΟΧΙ		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	ΟΧΙ		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	ΕΛΛΗΝΙΚΑ		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	ΝΑΙ		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)			

2. ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης

- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης

και Παράρτημα Β

- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Το μάθημα αφορά τον 1^ο κύκλο σπουδών. Τα μαθησιακά αποτελέσματα που στοχεύει είναι: Η **γνώση**, και **κατανόηση** της σχέσης της πολιτικής υποχρέωσης και του καθήκοντος υπακοής στο νόμο. Ποια η σχέση ανυπακοής και αντίστασης. Η **ανάλυση** κάποιων εκ των βασικών ιστορικά στοχαστών και ρευμάτων που υποστήριξαν την ανυπακοή και την αντίσταση στον άδικο νόμο. Η **σύνδεση** της θεωρίας της πολιτικής ανυπακοής με την ηθική και πολιτική φιλοσοφία. Η **ικανότητα** να **αξιολογήσουν** οι φοιτητές σύγχρονα προβλήματα του κράτους δικαίου και να δουν εάν και με ποιους όρους μπορούν να εφαρμοστεί η θεωρία.

The course is a 1st cycle course. The main aims of the course are (a) to achieve the fundamental knowledge, and understanding of the relation between political obligation and the duty to obey the law, and of the relation between disobedience and resistance (b) to analyze some the basic historical figures and streams that defended disobedience and resistance to unjust law. (c) to relate the theory of civil disobedience with moral and political philosophy, d) to foster the capacity for the critical evaluation of current social problems in the rule of law and see if and how the theory can be applied nowadays.

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα;:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις

Λήψη αποφάσεων

Αυτόνομη εργασία

Ομαδική εργασία

Εργασία σε διεθνές περιβάλλον

Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον

Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον

Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας

και ευαισθησίας σε θέματα φύλου

Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

Ελληνικά:

Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης, αυτόνομη και ομαδική εργασία

Σεβασμός στην διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

Αγγλικά:

Development of skills in written communication

Independent work

Work in groups

Being critical and self-critical

Respect of difference and multiculturalism

3. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στο σεμινάριο θα έχουμε την ευκαιρία να αναλύσουμε και να συζητήσουμε ξεχωριστά και από κοινού τα θεμελιώδη για κάθε πολιτεία και έννομη τάξη ζητήματα της υπακοής στο δίκαιο και της νομιμοποίησης και έκτασης της αποκαλούμενης πολιτικής ανυπακοής σε σύνδεση και αντιδιαστολή με το δικαίωμα αντίστασης ή την αντίρρηση συνείδησης. Στα πλαίσια αυτά στο σεμινάριο θα εξετάσουμε θεωρίες θεμελίωσης της υποχρέωσης υπακοής και περιπτώσεις αμφισβήτησής της από την Αντιγόνη του Σοφοκλή, τον Πλάτωνα, τον Locke, μέχρι τον αναρχισμό, τον Θωρώ, τον Martin Luther King, τον Rawls και τον Zinn.

Αγγλικά:

During the seminar we shall have the opportunity to analyze and discuss together and separately the fundamental issues with regard to obedience to law and the legitimacy and scope of the so called civil disobedience in relation to both the notion of resistance and conscientious objection. Within this framework we shall critically evaluate theories of our duty to obey law and/or disobey unjust law in the historical cases from Sophocles' Antigone, Plato, and Locke to anarchism, Thoreau, M.L. King, John Rawls and Howard Zinn among others.

4. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

<p>ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</p>	<p>Πρόσωπο με πρόσωπο</p>	
<p>ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση βάσεων δεδομένων • Παρουσιάσεις –διδασκαλία με εξειδικευμένο λογισμικό (ppt κ.λπ.) • Διδακτικό Υλικό, ανακοινώσεις & επικοινωνία μέσω της πλατφόρμας classweb • Επικοινωνία μέσω email 	
<p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</p> <p>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης ώστε ο συνολικός φόρτος εργασίας σε επίπεδο εξαμήνου να αντιστοιχεί στα standards του ECTS</p>	<p>Δραστηριότητα</p>	<p>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</p>
	<p>Σεμινάρια</p>	<p>39</p>
	<p>Συγγραφή εργασίας</p>	<p>131</p>
	<p>Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας</p>	<p>80</p>
	<p></p>	<p></p>
	<p></p>	<p></p>
	<p>Σύνολο Μαθήματος</p>	<p>250</p>
<p>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμών,</p>	<p>Δημόσια παρουσίαση, Γραπτή εργασία</p>	<p>Public in-class presentation, essay writing</p>

Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες

Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.

5. ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλιογραφία

Υπακοή στο νόμο

Brian Bix, *Φιλοσοφία του Δικαίου: Θεωρία και Ερμηνευτικό Πλαίσιο*, μτφρ. Αναστασία Καραστάθη, πρόλογος Α. Χατζής, Αθήνα: Κριτική, 207, σελ. 249-259

William Edmundson (επιμ.), *The Duty to Obey the Law: Selected Philosophical Writings*, Maryland: Rowman & Littlefield, 1999

M.B.E. Smith, 'The Duty to Obey the Law' στο Dennis Patterson (επιμ.), *A Companion to the Philosophy of Law and Legal Theory*, Oxford: Blackwell, 1996, σελ. 465-474

Richard Dagger & David Lefkowitz, 'Political Obligation' in E. Zalta (ed.), *Stanford Encyclopedia of Philosophy*

Wellman, Christopher H. (2005) 'Samaritanism and the duty to obey the law' in Christopher H. Wellman & A. John Simmons (ed.), *Is there a duty to obey the law?*, NY: Cambridge University Press, pp. 3-89

Πολιτική Ανυπακοή

Kimberley Brownlee, 'Civil disobedience' in *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, E. Zalta (ed.)

Maria Jose Falcon y Tella, *Civil Disobedience*, Leiden/Boston: Martinus Nijhoff, 2004

Hannah Arendt, 'Civil Disobedience' στο της ίδιας *Crises of the Republic*, London/New York: Harcourt Brace, 1972, σελ. 51-102

Andreas Kalyvas, *Democracy and the Politics of the Extraordinary*, Cambridge: Cambridge University Press, 2008, ch. 9 (on Arendt)

Etienne Balibar, 'Rights of Man' and 'Rights of the Citizen': The Modern Dialectic of Equality and Freedom' in *Masses, Classes, Ideas: Studies on Politics and Philosophy before and after Marx*, London: Routledge, 1994, 39-60.

-----, 'Sur la disobéissance civique' in *Droit de cité*, Paris: PUF, 2002, σελ. 17-22

Peter Singer, *Democracy and Disobedience*, Oxford: Clarendon Press, 1973

Πλάτων, *Απολογία Σωκράτους-Κρίτων*, εισαγωγή-μετάφραση-σχόλια Θανάσης Σαμαράς, Θεσσαλονίκη: Ζήτρος, 2003

Σοφοκλής, *Αντιγόνη*

Hobbes, *Λεβιάθαν*, μετάφραση Αιμ. Μεταξόπουλος, Αθήνα: Γνώση

John Locke, *Δεύτερη Πραγματεία περί Κυβερνήσεως*, εισαγωγή-μτφ. Π. Κιτρομηλίδης, Γνώση

Robert Paul Wolff, «Η σύγκρουση μεταξύ εξουσίας και αυτονομίας» απόσπασμα από το του ιδίου, *Προς Υπεράσπιση του Αναρχισμού*, Ελευθεριακή Κουλτούρα, 2000

Ξενοφών Γιαταγάνας, *Δικαίωμα Αντίστασης και Πολιτική Ανυπακοή*, Κριτική, 2010

Χένρυ Νταϊήβιντ Θορώ, *Πολιτική Ανυπακοή*, Ερατώ, 2007

Martin Luther King, 'Letter from Birmingham'

James A. Colaiaco, 'Martin Luther King Jr. and the Paradox of Nonviolent Direct Action' in *Phylon* 47 (1986), 16-28

John Rawls, 'The justification of civil disobedience'

-----, *Θεωρία της Δικαιοσύνης*, μετ. Φ. Βασιλόγιαννης κ.α., επίμεντρο Κ. Παπαγεωργίου

Γιώργος Γιατρομανωλάκης, «Το δικαίωμα της αντιστάσεως στην Τραγωδία» στο Κ. Μπέης (επιμ.), *Το δικαίωμα της αντίστασης: Δικανικοί διάλογοι III*, Αθήνα: Σάκκουλας, 1995, 17-32

Παναγιώτης Πανταζάκος, «Το δικαίωμα της αντίστασης στη διδασκαλία του Thomas Hobbes» στο Κ. Μπέης (επιμ.), οπ. παρ., σελ. 123-146

Σταύρος Τσακουράκης, «Η πολιτική ανυπακοή» στο Κ. Μπέης (επιμ.), οπ. παρ., σελ. 311-322

Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος, «Τρεις αγγλοαμερικανοί φιλόσοφοι για την πολιτική ανυπακοή: Raz, Dworkin, Rawls» στο Κ. Μπέης (επιμ.), οπ. παρ., σελ. 323-338.

Κων/νος Παπαγεωργίου, «Δημοκρατική αυθεντία και πολιτική ανυπακοή» *Τιμητικός Τόμος Κώστα Μπέη ως αίνος της αττικής διαλεκτικής*, Σάκκουλας

Ronald Dworkin, 'Civil Disobedience' *Taking Rights Seriously*, London: Duckworth, 1977

-----, 'Civil Disobedience and Nuclear Protest' στο *A Matter of Principle*

Hugo Bedau, 'On civil disobedience' *Journal of Philosophy*, 58 (1961), σελ. 653-665.

Γιώργος Πολίτης, *Το δικαίωμα της πολιτικής ανυπακοής*, Αθήνα: Ψυχογιός, 2012

Νίκος Γαρυπίδης, «Ανυπακοή του πολίτη και δημοκρατική αρχή: Μια κριτική προσέγγιση στην αντίληψη του σύγχρονου φιλελευθερισμού για την δικαιολογημένη μη συμμόρφωση στο νόμο» στο Α. Μανιτάκης (επιμ.), *Η δημοκρατία μεταξύ ουτοπίας και πραγματικότητας: Μελέτες χαριστήριες στον Ζήση Παπαδημητρίου*, Αθήνα: Σαββάλας, 2011, σελ. 227-249.

Franz Neumann, *Τα όρια της δικαιολογημένης ανυπακοής*, μτφρ. Γ. Μερτίκας, Αθήνα: Ευρασία, 2003

Νίκος Γαρυπίδης, «Πολιτική ανυπακοή και κλασικός φιλελευθερισμός: κριτική σε μια λοκιανή προσέγγιση» *Το Σύνταγμα*, 1-2, 2013, σελ. 373-392

Φαίδων Κοζύρης, «Τα όρια της δημόσιας ανυπακοής σε συγκριτική αναφορά με την 'civil disobedience' στο *Δικαιώματα του Ανθρώπου*, 35 (2007), σελ. 757-768

Howard Zinn, «Νόμος και Δικαιοσύνη» στο *Διακηρύξεις Ανεξαρτησίας*, Αθήνα: Εκδ. Εξάρχεια, 2009

Daniel Markovits, 'Democratic Disobedience' in *Yale Law Journal*, 114 (2005), 1897-1952

M. Cohen, 'Liberalism and Disobedience' in *Philosophy & Public Affairs*, 1 (1973), σελ. 283-314

Martin Rex, 'Civil Disobedience' in *Ethics*, Vol. 80 (1970), 123-139

Tony Milligan, *Civil disobedience: Protest, justification, and the law*, London: Bloomsbury, 2013

David Lefkowitz, 'On a moral right to civil disobedience' *Ethics*, Vol. 117, 202-323

Smith, William. (2011). 'Civil Disobedience and the Public Sphere' in *The Journal of Political Philosophy*, Vol. 19, no 2, pp. 145-166

Delmas, Candice. (2014). 'Samaritanism and Civil Disobedience' in *Res Publica*, Vol. 20, pp. 295-313

Fung,

Gargarella, Roberto. (2007). 'The Right of Resistance in Situations of Severe Poverty' in Thomas Pogge (ed.), *Freedom from Poverty as a Human Right*, OUP, pp. 359-375

Goodin, Robert. (2005). 'Towards an international rule of law" distinguishing international law-breakers from would-be-law-makers' in *Journal of Ethics*, Vol. 9, nos 1-2

Raffaella Laudani, (2013) *Disobedience in Western Political Thought: A Genealogy*, Cambridge: Cambridge University Press